

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS DOM

Mål nr
6902-15

meddelad i Stockholm den 21 december 2016

KLAGANDE

Försäkringskassan
103 51 Stockholm

MOTPART

AA

Ombud: Förbundsjurist Mikael Sjöberg
LO-TCO Rättsskydd AB
Box 1155
111 81 Stockholm

ÖVERKLAGAT AVGÖRANDE

Kammarrätten i Stockholms dom den 7 oktober 2015 i mål nr 6807-14

SAKEN

Avvisad talan

HÖGSTA FÖRVALTNINGSDOMSTOLENS AVGÖRANDE

Med bifall till överklagandet upphäver Högsta förvaltningsdomstolen kammarrättens dom och fastställer förvaltningsrättens domslut.

BAKGRUND

Försäkringskassan beslutade 2009 att AA skulle betala tillbaka drygt

Dok.Id 175830

Postadress
Box 2293
103 17 Stockholm

Besöksadress
Birger Jarls torg 13

Telefon
08-561 676 00

E-post:
hogstaforvaltningsdomstolen@dom.se

Telefax
08-561 678 20

Expeditionstid
måndag – fredag
08:00-16:30

300 000 kr som han hade fått för mycket i livränta. Han begärde omprövning av beslutet men hans begäran avvisades eftersom den hade kommit in för sent.

År 2013 begärde AA att Försäkringskassan på nytt skulle pröva frågan om hans återbetalningsskyldighet. Försäkringskassan avvisade denna begäran och motiverade detta med att beslutet om återbetalningsskyldighet hade vunnit laga kraft och att samma sak därför inte kunde prövas igen. Vid omprövning ändrade inte Försäkringskassan avvisningsbeslutet.

AA överklagade beslutet till förvaltningsrätten som avslag överklagandet.

AA fullföljde sin talan. I det nu överklagade avgörandet biföll kammarrätten överklagandet och överlämnade handlingarna till Försäkringskassan för ny prövning av hans återbetalningsskyldighet. Kammarrätten anförde bl.a. följande.

En grundläggande princip inom förvaltningsrätten är att ett beslut om avslag på en ansökan som regel inte vinner rättskraft i den meningen att beslutet hindrar en ny prövning av samma sak. Det innebär att den enskilde är oförhindrad att t.ex. ansöka på nytt om samma förmån och få saken prövad igen trots att beslutet har vunnit laga kraft. I doktrinen har hävdats att principen att ett myndighetsbeslut inte hindrar en ny prövning av samma sak bör gälla i fråga om alla beslut som är betungande för en enskild, inte bara avslagsbeslut. I HFD 2013 ref. 68, som också gällde återbetalning av livränta, konstaterade Högsta förvaltningsdomstolen att enligt en uttrycklig bestämmelse i 113 kap. 7 § andra stycket socialförsäkringsbalken kan ett lagakraftvunnet omprövningsbeslut av Försäkringskassan inte prövas på nytt.

Mot denna bakgrund och med hänsyn till att Försäkringskassans beslut i nu aktuellt mål inte hade varit föremål för omprövning, fann kammarrätten att

Försäkringskassans återbetalningsbeslut inte kunde anses ha vunnit negativ rättskraft på så sätt att det hindrat kassan från att pröva frågan om återkrav på nytt. AAs begäran om ny prövning skulle enligt kammarrätten därför inte ha avvisats.

YRKANDEN M.M.

Försäkringskassan yrkar att Högsta förvaltningsdomstolen upphäver kammarrättens dom och fastställer det slut som förvaltningsrätten kommit till. Som skäl anförs bl.a. att när det gäller återkravsbeslut – som ju inte har tillkommit på den enskildes initiativ – ska 113 kap. 7 och 19 §§ socialförsäkringsbalken ges den tolkningen att i det fall en begäran om omprövning har avvisats som för sent inkommen kan den enskilde inte kräva att Försäkringskassan ska pröva återkravsfrågan på nytt.

AA bestrider bifall till överklagandet och anför bl.a. följande. Hans framställning till Försäkringskassan 2013 avsåg en begäran om ny prövning av samma sak som prövats i grundbeslutet från 2009. Eftersom grundbeslutet inte har varit föremål för omprövning har det inte vunnit negativ rättskraft och han har därför rätt att få sin framställning prövad i ett nytt grundbeslut. Vid bedömningen av den i målet aktuella frågan bör utgångspunkten vara det lagakraftvunna beslutets rättskraft och inte vem som kan initiera ärendet.

SKÄLEN FÖR AVGÖRANDET

Frågan i målet

Frågan i målet är om en enskild har rätt till ny prövning av sin återbetalnings-skyldighet sedan ett av Försäkringskassan meddelat beslut om återkrav vunnit

laga kraft på grund av att omprövning inte begärts i tid.

Rättslig reglering m.m.

Av 113 kap. 7 § första stycket socialförsäkringsbalken följer att Försäkringskassan som regel ska ompröva ett beslut som har fattats av myndigheten om det skriftligen begärs av en enskild som beslutet angår. Av andra stycket framgår bl.a. att omprövning inte får avse en fråga som har avgjorts efter omprövning eller av domstol.

Enligt 113 kap. 19 § ska en begäran om omprövning enligt 7 § ha kommit in till Försäkringskassan inom två månader från den dag då den enskilde fick del av beslutet.

I rättsfallet HFD 2013 ref. 68, som också gällde återkrav avseende livränta, hade Högsta förvaltningsdomstolen att ta ställning till om Försäkringskassans laga-kraftvunna omprövningsbeslut i ärendet utgjorde hinder mot att myndigheten på nytt prövade samma fråga.

Högsta förvaltningsdomstolen konstaterade att det av 113 kap. 7 § andra stycket socialförsäkringsbalken följer att Försäkringskassan inte får ompröva en fråga som avgjorts efter omprövning. Enligt Högsta förvaltningsdomstolen har bestämmelserna om omprövning i socialförsäkringsbalken genom denna reglering tillförts ett uttryckligt hinder mot omprövning i en situation som den som uppkommit i målet. Försäkringskassan hade därför förfarit riktigt som avvisade den enskildes begäran om ny prövning.

Högsta förvaltningsdomstolens bedömning

Försäkringskassans beslut att AA var återbetalningsskyldig vann laga

kraft på grund av att han inte begärde omprövning i tid. Han har därefter begärt att Försäkringskassan på nytt ska pröva frågan om hans återbetalningsskyldighet.

Även i HFD 2013 ref. 68 hade den enskilde gett in en framställning om ny prövning av frågan om återbetalningsskyldighet sedan återkravsbeslutet vunnit laga kraft. I det fallet hade omprövning skett och Högsta förvaltningsdomstolen fann att Försäkringskassan därmed förfarit riktigt som avvisade den enskildes begäran om ny prövning.

Till skillnad från vad som var fallet i 2013 års avgörande utgör bestämmelsen i 113 kap. 7 § andra stycket socialförsäkringsbalken inte något hinder mot att Försäkringskassan på nytt prövar frågan om AAs återbetalningsskyldighet. Frågan är då om den omständigheten att beslutet om återkrav inte har varit föremål för omprövning bör föranleda att han, till skillnad från den enskilde i rättsfallet, ges rätt till ny prövning.

Bestämmelserna om omprövning i socialförsäkringsbalken innebär att den enskilde har rätt att få samma fråga prövad två gånger av Försäkringskassan. En förutsättning för att få till stånd en andra prövning är att detta begärs inom den tid som föreskrivs i 113 kap. 19 §. Att tillerkänna en enskild rätt till ny prövning trots att denne försuttit möjligheten att begära omprövning skulle innebära att denna bestämmelse sattes ur spel. Den som avstår från att begära omprövning skulle vidare i princip kunna få till stånd nya prövningar av samma fråga utan begränsning vare sig i tid eller till antal. Detta till skillnad från den som i tid begärt omprövning men fått avslag. Mot denna bakgrund anser Högsta förvaltningsdomstolen att den enskildes rätt till ny prövning av en fråga som avgjorts i ett lagakraftvunnet beslut bör bedömas på samma sätt oavsett om det skett någon omprövning av beslutet eller inte.

En enskild som inte i tid begär omprövning av ett beslut med följd att det vinner

DOM

Mål nr
6902-15

laga kraft förlorar sin rätt till ny prövning av den fråga som beslutet avser.
Överklagandet ska därmed bifallas.

_____

_____

_____

I avgörandet har deltagit justitieråden Henrik Jermsten, Margit Knutsson,
Erik Nymansson, Inga-Lill Askersjö och Leif Gäverth.

Föredragande har varit justitiesekreteraren Elisabeth Rahlén.

Förvaltningsrätten i Uppsalas dom den 14 maj 2014 i mål nr 3768-13
Försäkringskassans beslut den 3 juli 2013